

⊕ SZÖVEG: IRIMIÁS BALÁZS

MAGYAR NAPISKOLA A HIMALÁJÁBAN JÉG HÁTÁN A NAPOT

„Figyelj, erre a szitura tanulj be egy imát, vagy egy mantrát, vagy akármit, mindenestre ne arra számíts, hogy téged majd megmentenek. Nem leszünk nyolcezer méteren, messze nem, de ugyanazok a szabályok fognak vonatkozni mindenkire...

Érted az életét nem fogja senki bedobni a közösbe, ez nem erről szól” – mondta a tapasztalt, egyszerű földi halandó által el sem képzelhető körülményeket megjárta hegymászók fölényével András, amikor összegyűltünk, hogy kiképezzen a teendőkről a lakásán. Ő volt az egyetlen a háromfős csapatból, aki rendelkezett magashegyi ismeretekkel, mielőtt nekivágtunk a februári Himalája-átkelésnek. Ehhez a részben befagyott Zanszkár folyó jegén kellett átkelni. Nem keresztben, de hosszában. „Ha egy mínusz kétfokos, nagy sodrású hegyi folyóba beleesel, az még egy képzett hegyi mentőkkel megpakolt alaszka folyónál is másodpercenként exponenciálisan csökkenti a túlélési esélyeidet. A Himalájában már régen jégkocka lesz Buddha árpapalinkájában, mire a helyszínre ér a mentőcsapat. Akik pedig melletted vannak, ha akarnának, sem tudnának olyan gyorsan futni a jégjárdán, mint a folyó sodrása, különben ők is a folyóban végzik. De legalább szent folyóban. A Zanszkár az Indusba ömlik.”

Ahogy ezt felidéztem, már meg is bántam, hogy nem néztem utána egyetlen mantrának sem, a Miatyánk meg túl hosszú erre a helyzetre, ráadásul az is lehet, hogy esetleg nem értené meg a területileg illetékes Mindenható.

Nem így terveztem az életem filmjét nézegetni, és az sem vigasztalt, hogy ezt mások sem az általuk kitalált kényelmi feltételek között szokták nézni. Ám még kellemetlenebbül hatott, hogy most tulajdonképpen nem is az én életem kockáinak kellene peregnie. Megmondta Szonám is – utólag –,

hogy nem minden jég egyforma. Azok a jégalakzatok például, amik a folyóba ömlő patakok torolatánál keletkeznek és taplógombát formáznak – akármilyen vastagok legyenek is –, kerülendők. Ennek ellenére én a gyerekkori, ártalmatlan játszótéri „Úgyse mered megtenni”-t játszottam Andrással, úgyhogy végül is az én lelkeimen fog száradni a sok megíratlan posztja és cikke, amin meglehetősen nehezen tettem volna túl magam, nem is beszélve a hegymászók szokásos némasági fogadalmáról.

FOTÓ: IRIMÁS BALÁZS

Egy jól sikerült jelenetért kellett volna részletekben kifizetnem e magas árat: amikor András először engedett a felhívásnak, és átarszolt a taplógomba alakú, jeges kihíváson, ledobta minden fölös terhét, én meg hűségeen végigkameráztam a hősiés átkelést. De nem akarta még egyetlen, síri csendet megtörő roppanás sem megadni a felvételnek az őt megillető feszültségi fokot, ezért amikor utánozhatatlan szélességű vigyorral már visszafelé tartott a sikeres átkelés után, hogy ezúttal a fotóstáskáját is átvigye, megadóan leeresztettem az objektívemet. Akkor még nem tudtam, hogy ezt a pár másodperces pihenőt később hosszú órákban fogom letörleszteni egy filmvágó stúdióban, hogy a nem létező, de megtörtént és kihagyhatatlan jelenetet állóképekből szerencsétlenkedjem össze, bizonyítandó, hogy András tényleg úgy ugrott vissza a leszakadó, taplógomba alakú jégtömbről a kopasz sziklára, hogy ha nem lett volna hágóvasának négy előreálló, éles foga, akkor semmi sem tartotta volna bennünk a lelket a falon – meg őt.

Nyugi, nyugi, don't worry, relax, minden oké – szakította meg háborítatlan moziélményemet. Percekbe telt, amíg a szívdobogásom annyira lehalkult, hogy a mellettünk dübörgő jégkásás folyó hangjai újra eljutottak a tudatomig. Miért is csináljuk ezt? Netán azért, hogy kipróbáljuk Csoma szobáját télen?

A zanglai két torony

Épp budapesti használatra is szabványosított expedíciós kávéfőzőmet pumpálom, ami 3000 W helyett már harminc pumpálástól is olyan eszpresszőnedűt csöpögtet, hogy az az itthoni kávézők nagy részét felülmúlja, és annyira öko, hogy az már önmagában is függőséget okoz. Megcsörren a telefonom, a vonal – illetve a tér és a világ – másik végén Szonámmal, zanglai asztalosunkkal. Végre rászoktattam arra, hogy ne az Indiában kényelmes hajnali órán, ami nálunk még éjszaka, csörgessen meg – gondolom. Hat év kellett hozzá. Eddig akkor telefonált, amikor éppen eszébe jutott.

Azt mondja, ott áll a sulis ablakában, és képzelem, van két torony. Rögtön tudtam, hogy ez Zanglában nem azt jelenti, hogy felépült egy új mecset az iskola mellé, eltakarva előle a Napot, hanem magát a térerőt jelző tornyocskát a mobiltelefonokon! Nagy szó, mert az egész faluban oly szűkösén mérik mindezt, hogy összesen egyetlen olyan helyet ismerek, ahol nagy valószínűséggel leguggolva és nyújtott karunkat magunk elé tartva érdemes mantrázni: hogy legyen torony és haza tudjunk csörögni.

– Nagyon jó hír – mondom. – Ezek szerint minden bizonnyal sikerült megkapni az áldást az isko-

FOTÓ: BUIVÁS TIBOR

SZONÁM ÉS LACOK, ZANGLAI ASZTALOSOK, saját gyártású, alacsony súlypontú szánokkal, melyek nemcsak kényelmesebbek, de a terhet is elosztják, ezért életmentők lehetnek (balra)

SZONÁM, NEM SELFIE, VAN TORONY Szabványos zanglai térerőfogó póz, csak kihangsúlyozva

laépítő tevékenységünkre, ha még a magasságos térerő is megjelent annak duplaüvegezésű ablakában.

– És mondd csak, Szonám, mi újság a gyerekekkel? Nem járnak oda bújócskázni, vagy egyéb módon legalább barátkozni az épülettel?

– Jaaa, a gyerekek itt vannak, tanulnak, folyik a téli oktatás. Kint meg nagyon hideg van most, mínusz 25 °C, de az iskola felmelegszik, úgyhogy jó lenne, ha idén befejeznék a másik két termet is!

– Micsodaaaa? Ezt úgy mellékesen közlöd a térerő megjelenése után, második helyen? Szonám, az iskolát azért építjük már két éve több tucat önkéntessel, hogy a gyerekeknek legyen téli oktatásra helyszín, nem arra, hogy legyen benne térerő!

Meghatottságomat próbálom a látszatfelháborodással leplezni, közben a telefonnal elkenek néhány könnyecseptet az arcomon. Három éve a befagyott folyó jegén nem gondoltam volna, hogy ez lesz a téli kalandtúránkból: hogy tanulnak az iskolában, aminek azóta felépítettük a még hiányzó termet is.

Önkéntesszemmel

„Tudomásom szerint összesen 49 önkéntes dolgozott idén a Kőrösi Csoma-terven. Ebből 5 francia, 1 orosz táncosnő, 1 ladakhi egyetemista, valamint 1 indiai csapatépítő tréningvezető Mumbaiból. (A székelyeket nem számolom külön, mert mellécselnek.) A jelenlévők igen vegyes társaságot alkottak: építészek, építészhallgatók, táncosnők (2), reklámiparosok (2), pszichológus (2), tibetológus, műszerész, cégvezető, geológushallgató, hangtechnikus, takarító (utóbbi kettő egy személy) satöbbi, valamint két – hm – életművész. A megjelentek nagy száma mellett nem olyan súlyos az utóbbiak aránya, a társaság a jófejséget tekintve magasan meghaladta a magyar átlagot, ezen még én sem tudtam rontani. „Teljesítsétek a dharmát, és a jó karma révén a szamszarából eljuttok a moksáig!” – vallotta blogjában Sebők, ki nemcsak testméretében oszlopos tagja az iskolaépítő és kerékpárkölcsönző önkéntes válogatottnak.

Először mindenki a kőbányában kezd, aki elbír egy követ. Itt nem az a lényeg, hogy munkatábori körülményeket és fegyelmet teremtsünk, sokkal inkább, hogy mindenki ismerjen meg minden folyamatot. Utána minden egyéb munka felüdülésnek tűnik, ráadásul 4000 m közelében (an)aerob edzésnek sem utolsó. Közben lehet célba dobálni a zanglai munkásokkal, akik ebben az ősi sportágban

mindenkit mosolyogva lenyomnak. Telefonbábrálás helyett ott ez a menő nemzeti sport.

Méteres szélességű alapok, szintén méteres mélységben, ezek itt nyugati hóbornak tűnnek a helyiek szemében. Nem is értik: ők bármit is építenek, mindennek harmadennyi a mérete. Kész pazarlás! Még szerencse, hogy nem a közeli építőanyag-telep számláit duzzasztjuk, hanem csak a falu végi patak völgybe kell kiruccanni a kőért, ami ingyen van. A vályog meg az iskola mellett is terem közvetlenül, patak is kanyarodik arra, a falu összetett öntözőrendszerének részeként. A hőszigeteléseként használt szalmát a falusiaktól vesszük, a közeli mezőkről származik. Minden egyéb nehézkesen megy, immel-ámmal jön. A megrendelt faanyag nem, vagy csak hatalmas késéssel érkezik Kasmírból, az üveg pontatlan vagy összetörök a zötyögős úton. De az önkéntesek lelkesedésében és a helyiek kitartásában nincs hiány.

SZERKEZETKÉSZ NAPCSAPDA FELHÚZVA

Amikor a fa benne van, már semmi sem állíthat meg (balra lent)

... MINDENKI A KŐBÁNYÁBAN KEZD,

aki elbír egy követ...

(an)aerob edzésnek sem utolsó

FOTÓ: SZABÓ BULCSU

FOTÓ: IRIMIÁS BALÁZS

FOTÓ: GULYÁS TIBOR

Üzenet, jéggel

Szonám komolyan vette a missziót. Megragadt benne a telefonon át beléoltott gondolat, hogy ha a magyar támogatók nem látják, hogy igenis működik az iskola, használják a gyerekek télen és tanárok is vannak, akkor nem fognak több támogatást küldeni a himalájai télbe. Zsebre vágta hát a telefonját, benne 3 fotóval a félkész, de működő zanglái iskoláról, aztán szólt fiának, Ancsuknak, hogy holnap indulnak vissza a messzi, városi suliba, vége a téli szünetnek. Ez általános a Zanszkár völgyében: akinek a gyereke Lehben kopatja a padot, az bizony a téli szünetre csak úgy tudja hazahozni sarját, ha végigcipeli a befagyott Zanszkár folyón, oda-vissza. A kisebbeket pokrócban a hátukon, míg a nagyobbakat saját lábukon viszik el a kétszer 120 kilométeres menetre, és nem telik a gyerekeknek se hálósáakra, se télikabátokra, de még gumicsizmára sem: nyári tornacipőben csúszkálnak végig. Sátruk egy barlang, vagy a csillagos ég.

Ezzel a nekünk szánt képek is „útra keltek” Szonám zsebében, és túlélve a csúszós jeget, az éjszakánként szellemjárást idéző rianásokat, a hópárduc keltette félelmeket, megérkeztek Lehbe, ahonnan Szonám újra bejelentkezett, hogy a fotók már majdnem nálam vannak, de ő bizony nem tudja, hogyan lehet a telefonjáról az internetre felvarázsolni őket. A célegyenesben nem adjuk fel: elküldtem őt egy segítőkész internetkávézóba. A ké-

pek perceken belül nálam voltak: Zanglából Budapestig összesen három nap kellett nekik a megérkezéshez.

Különben a hópárduc kutatására évente indulnak expedíciós különítmények meg turistacsoportok, de kevésnek adatik meg, hogy lencsevégre kapja a Himalája nagymacsáját. Erről bennfentként fogalmaz önkéntesünk, aki a Zanglában lakó padumi király fiát mutatja be a blogján:

„Nono igyekszik is, a természetvédelmi bizniszben ténykedik, szakterülete a kipusztulófélben lévő hópárduc. Turistacsoportokat vezet a hegyekben, megfigyelőkamerákat állít fel, valamint összeszedi a vadászok által kihelyezett csapdákat. Pechjére az állat igencsak rejtőzködő életmódot folytat, úgyhogy a csoportos túravezetések sohasem vezetnek vizuális kontaktushoz. Felvetettük, hogy talán nem is létezik már, csupán a gazdag nyugati szponzorok fejében, de aztán mutatott néhány fotót, melyek közül egynéhány a faluban készült. Történt ugyanis, hogy télen egy vélhetőleg éhes kölyök a falu mellé tette a székelyét, alaposan felizgatva a lakosság ember- és állatjait. Végül bevette magát Szonám, az asztalos pajtájába, ahol üveg szemű (gyerekkori ijázkaland), de rettenthetetlen kisiparosunk egy kabát segítségével elfogta, hogy aztán a hegyek között szabadjárá engedje a túlméretes, önjelölt házcicát. Nonóról még annyit, hogy

FOTÓ: SZONÁM CIRING, ASZTALOS

CSOMA NAPISKOLA

Néha túlmelegszik: nyitott ablaknál tanulnak 2013/14 telén (jobbra fent)

BETŰZ A NAP

Kuporgás a betonon a fóliázott állami iskolában, 2010/11 telén (balra fent)

FOTÓ: GULYÁS TIBOR

TÉLISPORTOK ZANGLÁBAN

Lapos szán – műlesiklás mama cipőjében, kombinált versenyszám

tavaly télen elsodorta egy lavina, de sikerült élve kiásni a család reménységét.”

A legenda nagy vonalakban igaz, valóban beköltözött a faluba egy párduc, az egyik tanár istállójába, ahol el is fogyasztott egy kisebb kecskét, majd meghúzódott a sötétben, hogy a helyszínen beárja a következő éhséget. A tanár kislánya lement a ház alatti istállóba, majd ijedten szaladt ki, hogy: „Apa, gyere, itt egy hópárduc!” Az nem hitt neki, és mondta, hogy nézze meg jobban, a herceg macskája lesz az. Mikor újra sikítva jött fel a gyerekek, kezdte komolyabban venni a történetet, és szólt Szonámnak, hogy segítsen.

Szonám tudta jól, hogy a párducvédő Nonótól és tőlünk is komoly megrovásban részesül, ha a védett jószágot a korábbi falusi divat szerint egy botal addig üti, amíg mozog. Ráadásul egy téli tanító önkéntesünk is a faluban volt, aki tudósított volna az esetről, ezért a hirtelen jött helyzetet kénytelen volt kreatívan megoldani. Rádobta a kabátját a párducra, majd ugyanazzal a mozdulattal kabátosul magához ölelte. Beültek egy terepjáróba, és 40 kilométerrel arrébb tették ki a bestiát. Ez a kabátos leopárdfogás olyan erős kortárs népmesei fordulat lett a végére, hogy ha nem lennének erről is mobiltelefonos képei, azt mondanám rá, hogy túl sok csangot (házi árpasör) ivott a nagy téli semmittevésben.

Csoma szobájában, télen

Úgy ülök fel fektemből teljes téli menettfelszerelésben a mínusz 30 °C-ra méretezett hálósáskomiban, mint akire a bejáratnál szakadt rá a felismerés, hogy alulöltözött a csokornyakkendős gálán az Operában, ezért nem engedik be a saját díjátadójára.

Úgy mentek lefelé a fokok, hogy a másodpercek múlását a Nap mozgása helyett a hőmérséklet esésével éreztem a bőrömon keresztül. Pedig tudtam, hogy ebben a felszerelésben nem fagyhatok meg. (Meg amúgy is, hogy nézne ki az egész program, ha azt kellene kommunikálni a támogatókkal, hogy a kezdeményező sajnos megfagyott Csoma szobájában, ezért elnapoljuk a szoba megmentését?) És most előre szóltak a falusiak – és Szonám is –, hogy éjszaka szellemek járnak a palotában, ne menjünk fel oda aludni, mert életveszélyes, vagy ha mégis, akkor legalább vigyünk kamerát!

Hát kamerát hoztunk, lefekvés előtt, mikor benzinfőzőn melegítettük a tésztalevesünket, még vidáman idézgettük az általunk ismert tibeti szavakat, hátha Csoma szelleme felbukkan. De helyette egy, a téli Himalájában legalább annyira ritka jégmadár repült be a szentély előterébe. Februárban járunk, és az elmúlt 4, de az azóta eltelt még 2 évben sem láttunk soha színes madarat a palotában. Úgyhogy mégiscsak szellem lehetett. De felvettük, van róla film, ahogy rászáll a kinyújtott kezemre, majd András fejére, mintha akarna tőlünk valamit.

Csoma sem rakott tüzet, mert nem tudott a füsttől olvasni, hát mi sem. A hirtelen felülésben viszont előtört a tudat, hogy ha ebben az ütemben csökken a hőmérséklet, lesz egy olyan pont, amikor már a faluba sem tudunk visszamenni, mert mire kikászálódnánk a hálósákból, megfagyunk.

Ez szemmel láthatóan Gulyás Csak A Kamerám Akksija Ne Fagyjon Meg! Tibit, az operatőrt

FM 105.9
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
 A rádióban vendégünk a témáról:
IRIMIÁS BALÁZS
 Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.afoldgomb.hu/radio

is legalább ennyire foglalkoztatta, bezzeg Földes Magashegyi Újságírásban Jártas Andrást a legkevésbé sem. A kézzel tömött hálósákját úgy behúztam, hogy csak a piros orra hegyét láttuk belőle kikandikálni. Sőt, az orrának inkább csak a lyuka érintkezett a levegővel, a piros peremére gondosan rátakart a hálósák. És ez volt nyugalmának kulcsa. Mi Tibivel csak az arcunkig húztuk a zsákot, és fogalmunk sem volt arról, hogy azért nem tudunk aludni, mert ha kint mínusz 25, a zsákban meg plusz 35 °C van, akkor a közte lévő 60 fok arcbőrön történő áthidalása épp elegendő a percenkénti ébresztőhöz. Így telt az éjszaka: hol én, hol Tibi ugrott egyet pánikszerűen a matracra, majd lassan, koncentrálna visszafeküdtünk, be-

HAVAS SZTÚPÁK A PALOTÁHOZ VEZETŐ ÖSVÉNYEN

**A csapadék télen is kevés,
de a hideg miatt sokáig
megmarad az első hó, megőrizve
a teljes téli lábnyom-állományt**

látva, hogy a hálósákból nincs kiút. De a világosodás első jeleire kipattantam a zsákból, hogy a tetőn végzett Napüdvözlő-gyakorlatokkal gyorsítam a felmelegedést, amire még egy órácskát azért várni kellett. Minden elismerésem Csomáé...

Vállveregetés a magasból

Történt egyszer, hogy „Az Erényekkel Ékes Ragyogó Óceán; aki A Szent Egyetlen, Gyengéd Dicsőség, Magasztosan Szóló, Könyörületes, A Hit Tanult Védője; Dzsepcun Dzszampal Ngagvang Loszang Jese Tendzin Gyaco; közismertebb nevén Öszentsége, a XIV. Dalai Láma” (idézet aranytollú Sebők önkéntesünktől) Budapesten járt egy hatalmas érdeklődésre számot tartó beavató szertartást vezényelni a Sportaréna-ban. Három nappal az esemény előtt Svájc-ból hívtak, hogy a magyar civil szervezetek közül minket válasszont ki Öszentsége egy személyes audienciára. Éreztem, hogy ez jó.

**... ÁLDÁSÁT ADTA
A MUNKÁNKRA, ÁLDÁST
KÉRT A FOLYTATÁSRA,**
és megköszönte a neki
átadott, kézzel faragott,
végtelen csomót.
(A fafaragás Szőcs Miklós
TUI munkája)

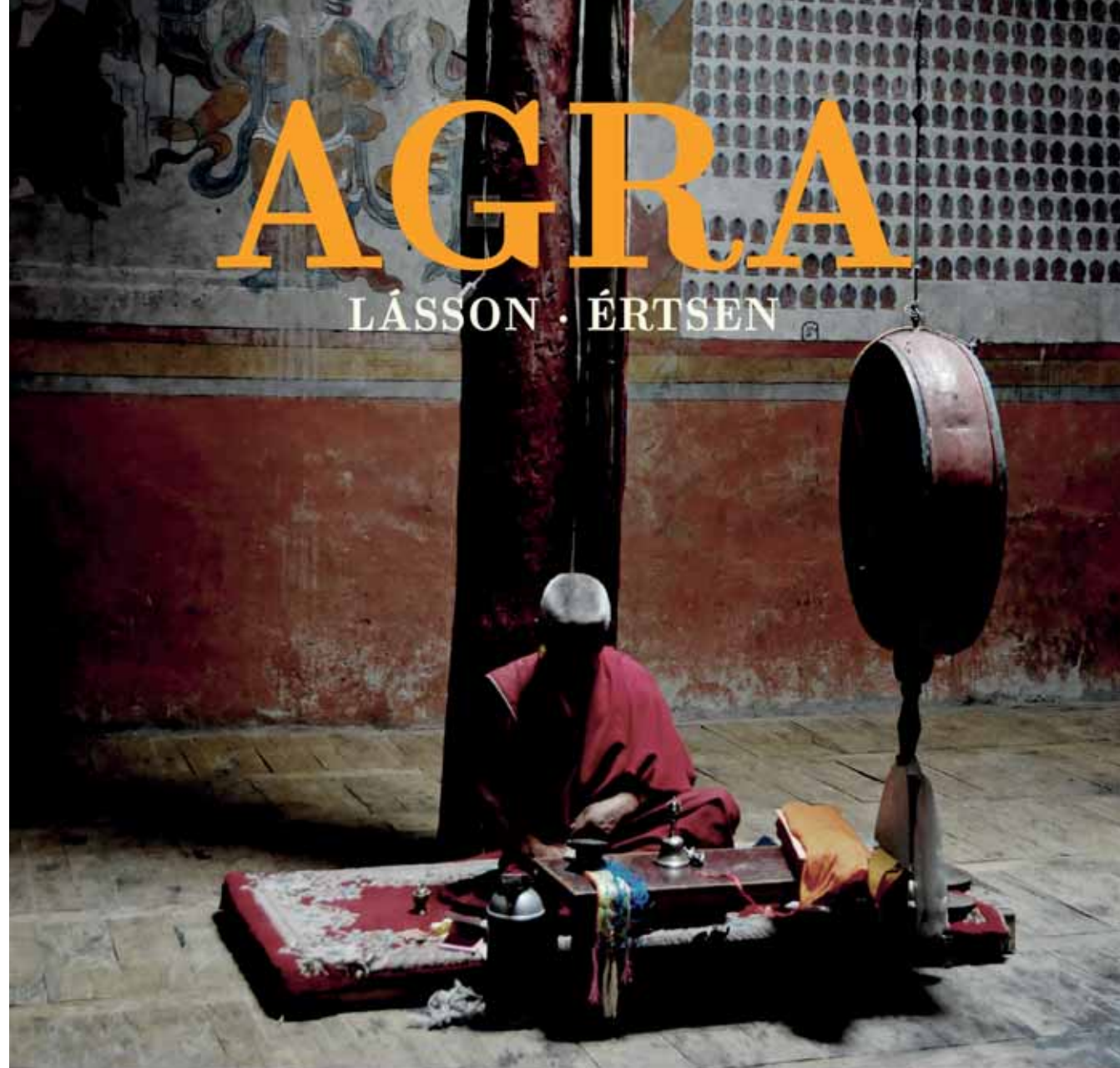
**SZEMMEL
TARTJÁK EGYMÁST**
Panoráma a Zanglai Palota
felé a Csoma Napiskolából
(lent)

Ott álldogált alapítványi kis csapatunk az ajtónál, ahol Őszentsége az előadást pihente ki, és lestük, mikor fáradsz ki közénk, hogy végre teszközlelőből megfigyelhessem kultikusá vált szemüvegkeretének részletképét. Nyílt az ajtó, kilépett, odafordult hozzánk, nyújtotta a kezét, én szintén. Ám ekkor a protokollfőnöke leplezetlen udvariassággal, finoman megkocogtatta hátulról a szent vállat, hogy esetleg először a nálunk fontosabb vendégek felé lenne oly szíves kanyarodni, akik véletlenül épp a másik oldalon sorakoztak fel, kezükben khatak (tibeti szent

fehér sál). Úgy is lett, átfordult, a szent sálakat megáldva felakasztotta a VIP-ek nyakába, és 3 tibeti másodpercen belül (1 tibeti másodperc = 10 európai másodperc) újra előttünk állt. Legnagyobb meglepetésemre nemcsak Csomáról hallott, hanem már rólunk is. Barátja, a zanglai király még egy hete kérte rá, hogy ha Budapesten valami Csoma szobájás emberek keresik, váltson velük pár szót. Hát így esett, hogy meghallgatott, áldását adta a munkánkra, áldást kért a folytatásra, és megköszönte a neki átadott, kézzel faragott, végtelen csomót. ☸

FOTÓ: SZABÓ BULCSU

A csend utolsó pillanatai. Szerzetes összpontosít mélyen rezgő éneke előtt himalájai túránk egy ladakhi állomásán.

Hiszünk abban, hogy az utazó a kép mögé szeretne látni; hogy a megismerés vágya hajtja, nem csak pihenést, napsütést és kényelmes hoteleket keres.

Társaságunk ilyen típusú utakban gondolkodik. Az elmúlt tizenhat év során a hiteles, minőségi élmények kialakítására törekedtünk Afrikában, Ázsiában, Latin-Amerikában és a Csendes-óceáni térség szigetein.

A minőség a gondos programszervezés eredménye. A hitelesség záloga, hogy csoportvezetőink az adott helyet valóban ismerő szakértők, kutatók, akik képesek autentikus jelentésekkel szembesíteni az utazót.

Honlapunkon és katalógusunkban teljes kínálatunk között válogathat. Beninből indulva Iránon, Khiván, a tibeti Guge királyság emlékein keresztül egészen a borneói Kinabalu hegy csúcsáig.

AGRA KULTURÁLIS UTAZÁSI TÁRSASÁG
1088 BUDAPEST, MÚZEUM U. 9.
WWW.AGRA.HU

